

POSTANOWIENIE

26 czerwca 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Maciej Kowalski

na posiedzeniu niejawnym 26 czerwca 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa J. G. i D. G.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 24 kwietnia 2024 r., I ACa 1765/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Bank spółki akcyjnej w W. na rzecz D. G. i J. G. po 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia Bank spółce akcyjnej w W. do dnia zapłaty.**

(a.z.)

UZASADNIENIE

W skardze kasacyjnej wywiedzionej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 24 kwietnia 2024 r. pozwany Bank spółka akcyjna w W. wniósł o przyjęcie skargi do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

Zdaniem skarżącego w sprawie występują następujące istotne zagadnienia prawne:

1) Czy na etapie oceny możliwości obowiązywania umowy po usunięciu postanowienia abuzywnego, tj. na etapie, poprzedzającym etap zastępowania postanowienia abuzywnego przepisem dyspozytywnym, o którym mowa w orzeczeniach TSUE C-26/13 Kásler, C-260/18 Dziubak i C-932/19 OTP Jelzálogbank Zrt. dopuszczalne jest ustalenie treści umowy (stosunku prawnego) w zakresie, który był regulowany przez abuzywną normę, na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. z art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe lub art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. ze wskazanymi w skardze dalszymi kilkudziesięcioma przepisami, z których na zasadzie *analogii iuris* lub *analogii legis* wynika, że w polskim prawie obowiązuje generalna norma, zgodnie z którą wartość waluty obcej określa się według kursu średniego NBP?

2) Czy oceniając możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego zgodnie z prawem krajowym, należy brać pod uwagę stan prawny z: (i) dnia zawarcia umowy, (ii) dnia powstania sporu czy (iii) dnia orzekania?

3) Czy jeżeli bez abuzywnego postanowienia umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, to dochodzi do automatycznej jego subsumpcji normą dyspozytywną, o ile tylko zastosowanie środków krajowych zapewnia doprowadzenie do sytuacji jaka miałby miejsce, gdyby umowa nie zawierała tego abuzywnego postanowienia?

4) Czy art. 358 § 2 k.c. stanowi szczegółowy przepis dyspozytywny, który znajduje zastosowanie z mocy prawa (automatycznie) w miejsce abuzywnej klauzuli kursowej określającej sposób ustalenia kursu franka szwajcarskiego, na potrzeby operacji związanych z indeksowaniem przy wypłacie i przy spłacie kredytu?

5) Czy rozważając unieważnienie umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej na skutek uznania, że postanowienia odsyłające do tabeli kursów (klauzula kursowa) mają charakter niedozwolony należy mieć na względzie wyłącznie oświadczenie kredytobiorcy, czy badać również, czy określone rozstrzygnięcie prowadzi do zrealizowania celu dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawach nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „dyrektywa 93/13”)?

6) Czy w przypadku orzeczenia bezskuteczności umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej w oparciu o przepisy o postanowieniach abuzywnych (art. 385¹ k.c. i n.) bank pozostaje w opóźnieniu wobec kredytobiorcy co do zwrotu kwot uiszczonych w wykonaniu umowy w okresie przed złożeniem przez kredytobiorcę, po pouczeniu przez sąd, oświadczenia w przedmiocie woli utrzymania w mocy umowy wobec abuzywności postanowień umownych a w konsekwencji czy dopuszczalne jest naliczanie odsetek za opóźnienie (art. 481 § 1 k.c.) za okres do chwili złożenia przez prawidłowo poinformowanego o skutkach bezskuteczności umowy Kredytobiorcę oświadczenia w przedmiocie woli utrzymania umowy w mocy?

7) Czy w sytuacji, jeżeli: a) kredytobiorca wystąpił z inicjatywą zawarcia aneksu, w którym doprecyzowany został sposób tworzenia kursów w tabeli kursów, b) kredytobiorca mając możliwość swobodnego zapoznania się z treścią aneksu i zrezygnowania z jego zawarcia, dobrowolnie zawarł ten aneks, c) Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów uznał, że opisany sposób tworzenia tabel kursowych jak ten, który znajduje się w aneksie nie narusza interesów konsumenta, można mówić, że konsument nie wyraził świadomej zgody na dalsze obowiązywanie określonego postanowienia, a w konsekwencji nie pozbawił umowy ewentualnego, abuzywnego elementu, regulującego kwestie dokonywania przeliczeń walutowych pomiędzy stronami?

Ponadto pozwany wskazał na istnienie potrzeby wykładni przepisów, tj.: art. 385¹ § 1 i 2 k.c. wywołujących rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego, dotyczące tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, w przypadku

stwierdzenia przez sąd, że uprawnienie banku do ustalania kursu franka szwajcarskiego narusza rażąco interesy konsumenta i jest niezgodne z dobrymi obyczajami: czy abuzywna jest wówczas wyłącznie klauzula kursowa określająca sposób ustalenia wartości franka szwajcarskiego, czy też wszystkie postanowienia dotyczące indeksacji kredytu, tj. klauzula kursowa i klauzula ryzyka walutowego stanowiąca, że wysokość zobowiązań z umowy kredytu zależna jest od zmiennej na przestrzeni obowiązywania umowy wartości waluty obcej?

Powodowie w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesli o odmowę przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Za istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. uznaje się zagadnienie dotychczas nierozstrzygnięte w orzecznictwie, a zatem takie, które cechuje się przymiotem nowości i którego wyjaśnienie może sprzyjać rozwojowi prawa (zob. np. postanowienia SN: z 21 stycznia 2022 r., I CSK 1285/22; z 24 kwietnia 2023 r., I CSK 4950/22; z 20 grudnia 2023 r., I CSK 4003/23). Powołanie się na przyczynę kasacyjną wymienioną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga sformułowania problemu prawnego i uzasadnienia, że ma on znaczenie dla rozwoju prawa lub precedensowy charakter. Zagadnienie prawne powinno przy tym zostać oparte na konkretnych, powołanych we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania przepisach prawa, które jednocześnie pozostają w związku z podstawami wniesionego środka prawnego. Zagadnienie takie musi zostać ujęte w sposób abstrakcyjny - tak, aby jego rozstrzygnięcie mogło uzyskać ogólniejsze znaczenie, a zarazem wiązać się z rozpoznawaną sprawą. Konieczne jest także powołanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen przedstawionego problemu i zaprezentowanie możliwych kierunków

interpretacyjnych (zob. np. postanowienia SN: z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; 10 kwietnia 2014 r., IV CSK 623/13; z 16 grudnia 2021 r., V CSK 289/21; z 23 grudnia 2022 r., I CSK 3245/22; z 14 czerwca 2023 r., I CSK 1253/23; z 4 września 2023 r., I CSK 1862/23; z 31 stycznia 2024 r., I CSK 2718/23).

Ponadto zagadnienie prawne musi mieć charakter ściśle jurydyczny dający się przedstawić w sposób syntetyczny i oderwany od kontrowersji dotyczących ustaleń faktycznych lub oceny dowodów (zob. postanowienia SN: z 13 stycznia 2023 r., I CSK 1826/22, i z 26 maja 2023 r., I CSK 4904/22) oraz nie może mieć charakteru kazuistycznego i służyć uzyskaniu przez skarżącego odpowiedzi odnośnie do kwalifikacji prawnej szczegółowych elementów podstawy faktycznej zaskarżonego orzeczenia (zob. np. postanowienia SN: z 30 kwietnia 2015 r., V CSK 598/14, i z 15 kwietnia 2021 r., I CSK 720/20).

Problemy przedstawione przez skarżącego, na tle ustaleń faktycznych poczynionych w przedmiotowej sprawie, nie spełniają powyższych wymagań, ponieważ na obecnym etapie rozwoju orzecznictwa sądowego w sprawach dotyczących konsumenckich kredytów hipotecznych denominowanych lub indeksowanych do waluty obcej (w szczególności franka szwajcarskiego) nie mają już one przymiotu nowości.

W uchwale całej Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118), wyjaśniono m.in., że w razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. Sąd Najwyższy stwierdził ponadto, że w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Tym samym Sąd Najwyższy potwierdził przyjmowane wcześniej stanowisko, że nie ma możliwości odwołania się w celu wypełnienia luki w przedmiotowej umowie kredytu do art. 358 § 2 k.c., art. 69 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe, art. 24 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r.

o Narodowym Banku Polskim, ani art. 41 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (zob. postanowienie SN z 7 czerwca 2023 r., I CSK 913/23).

Nieuprawnione byłoby zastąpienie przez sąd postanowień niedozwolonych innymi, polegającymi np. na odwołaniu się do kursu walut stosowanego przez Narodowy Bank Polski. Możliwość takiej zmiany umowy przez sąd stałaby w sprzeczności z celami prewencyjnymi dyrektywy 93/13, gdyż przedsiębiorcy wiedzieliby, że nawet w razie zastosowania klauzuli niedozwolonej umowa zostanie skorygowana przez sąd w sposób możliwie najpełniej odpowiadający ich woli, a jednocześnie dopuszczalny w świetle przepisów o niedozwolonych postanowieniach umownych (zob. np. wyrok SN z 30 czerwca 2022 r., II CSKP 656/22; postanowienie SN z 20 października 2023 r., I CSK 1696/23).

Podobnie Sąd Najwyższy stwierdził, że nie można dokonać wykładni umów kredytowych na podstawie art. 65 § 2 k.c. lub art. 56 k.c., już po usunięciu z nich postanowień abuzywnych, w celu ustalenia zgodnego celu i zamiaru stron co do sposobu ustalenia kursu CHF oraz zaznaczył, że niedopuszczalne jest przekształcenie kredytu powiązanego z walutą obcą w kredyt złotowy oprocentowany stawką LIBOR lub WIBOR (zob. postanowienie SN z 29 września 2023 r., I CSK 6848/22).

Należy także zauważyć, że jak wielokrotnie wskazywał Sąd Najwyższy, przepisy dyrektywy 93/13 gwarantują konsumentom ochronę ukierunkowaną na zniechęcanie przedsiębiorców do wykorzystywania w zawieranych umowach nieuczciwych postanowień umownych. Nieważność umowy mieści się w zakresie sankcji, jaką dyrektywa przewiduje w związku z wykorzystywaniem przez przedsiębiorcę nieuczciwych postanowień umownych (zob. np. postanowienie SN z 27 listopada 2023 r., I CSK 4821/22). W wyroku z 6 marca 2019 r. (C-70/17 i C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA i Bankia SA) TSUE wykluczył, aby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach. W świetle orzecznictwa TSUE, w razie stwierdzenia abuzywności klauzuli ryzyka walutowego utrzymanie umowy „nie wydaje się możliwe z prawnego punktu widzenia”, co dotyczy także klauzul przeliczeniowych przewidujących spread walutowy (zob. wyroki TSUE: z 14 marca 2019 r., Zsuzsanna Dunai

przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt., C-118/17; z 5 czerwca 2019 r., GT przeciwko HS, C-38/17).

Trzeba także zwrócić uwagę, że TSUE w orzeczeniu z 6 grudnia 2023 r., w sprawie C-140/22, SM i KM przeciwko mBank S.A., wyjaśnił, że artykuł 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać: - stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej – konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną.

W wyroku z 15 czerwca 2023 r., C-520/21, TSUE stwierdził z kolei, że w kontekście uznania umowy kredytu hipotecznego za nieważną w całości ze względu na to, że nie może ona dalej obowiązywać po usunięciu z niej nieuczciwych warunków, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że: – nie stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą konsument ma prawo żądać od instytucji kredytowej rekompensaty wykraczającej poza zwrot miesięcznych rat i kosztów zapłaconych z tytułu wykonania tej umowy oraz poza zapłatę ustawowych odsetek za zwłokę od dnia wezwania do zapłaty, pod warunkiem poszanowania celów dyrektywy 93/13 i zasady proporcjonalności.

Z powyższymi poglądami koresponduje stanowisko Sądu Najwyższego, który przyjął, że niedozwolone postanowienie umowne nie wiąże konsumenta *ex lege* i *ex tunc* (art. 385¹ § 1 k.c.), co oznacza, że data wymagalności roszczenia konsumenta przeciwko przedsiębiorcy, w tym także roszczenia o zapłatę odsetek

(art. 481 k.c.) nie jest uzależniona od złożenia w toku postępowania sądowego oświadczenia, że godzi się on na pozbawienie skuteczności postanowienia abuzywnego. W konsekwencji, nie sposób uznać, że niezłożenie przez konsumenta oświadczenia lub złożenie go w późniejszym terminie będzie mieć bezpośrednie przełożenie na termin wymagalności roszczenia odsetkowego (zob. np. postanowienia SN: z 26 marca 2024 r., I CSK 590/23, i z 27 czerwca 2024 r., I CSK 1681/23).

Jak wyjaśnił już także Sąd Najwyższy, oceny czy postanowienie umowne jest niedozwolone (art. 385¹ § 1 k.c.), dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy (zob. uchwała siedmiu sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Mamy zatem do czynienia ze skutkiem *ex tunc*, co oznacza, że zdarzenia o charakterze następczym w stosunku do daty zawarcia umowy zawierającej klauzulę abuzywną pozostają bez znaczenia dla takiego charakteru tych postanowień umownych (wyjątek stanowi wola konsumenta).

Powołanie się na potrzebę wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo że budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (zob. m.in. postanowienia SN: z 8 marca 2007 r., II CSK 84/07; z 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08; z 13 października 2023, I CSK 2890/23; z 30 listopada 2023 r., I CSK 5560/22, i z 21 grudnia 2023 r., I CSK 3439/23). Konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (zob. np. postanowienia SN: z 8 lipca 2009 r., I CSK 111/09; z 9 listopada 2023 r., I CSK 6588/22).

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z 20 września 2023 r., I CSK 5136/22, potrzeba, o której mowa w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. oznacza, że określony przepis, istotny z punktu widzenia podstawy prawnej zaskarżonego orzeczenia, może być rozumiany na różne sposoby, a orzecznictwo i nauka prawa albo nie wypracowały w tym przedmiocie żadnego poglądu, albo prezentują rozbieżne

stanowiska. W konsekwencji przyjąć należy, że nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawa, podobnie jak nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy co do podnoszonych kwestii wyraził już swój pogląd we wcześniejszym orzecznictwie, a nie zachodzą okoliczności uzasadniające zmianę przyjętego stanowiska (zob. m.in. postanowienia SN: z 23 kwietnia 2015 r., I CSK 691/14; z 30 listopada 2023 r., I CSK 6472/22).

Wywody skarżącego nie czynią zadość wskazanym wymaganiom; przepisy przywołane przez pozwanego zostały już bowiem wielokrotnie omówione przez Sąd Najwyższy.

Ponadto brak w uzasadnieniu przyczyny kasacyjnej z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. powołania aktualnego na dzień wniesienia skargi kasacyjnej orzecznictwa Sądu Najwyższego z lat 2020-2023 oraz dostępnego piśmiennictwa dotyczącego przedmiotowej materii sprawia, że nie można przyjąć, że pozwany wyjaśnił – co jest niezbędne – z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest niewystarczający dla dokonania wykładni wskazanych w skardze przepisów (zob. postanowienia SN: z 21 września 2023 r., I CSK 2353/23, i z 25 października 2023 r., I CSK 2926/23).

Ubocznie należy zauważyć, że stanowisko wyrażone w powołanym w skardze kasacyjnej wyroku SN z 19 września 2023 r., II CSKP 1627/22, ma charakter odosobniony. Innych orzeczeń Sądu Najwyższego pochodzących z przywołanego okresu skarżący nie powołał.

Sąd Najwyższy, w nawiązaniu do aktualnego orzecznictwa TSUE, rozróżnia abuzywność postanowień dotyczących kryteriów przeliczania waluty krajowej na walutę indeksacji (klauzule kursowe, *spreadowe*), od klauzul ryzyka walutowego, dotyczących obciążenia konsumenta negatywnymi następstwami deprecjacji waluty krajowej, jako kompensata za korzystniejszą stopę procentową (zob. np. postanowienie SN z 29 września 2023 r., I CSK 272/23, i cytowane tam orzecznictwo).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono przy tym, że klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula

spreadowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu indeksacji i wynikającej z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. W konsekwencji stwierdzono, że klauzule przeliczeniowe i klauzule ryzyka walutowego składające się na przyjęty w umowach kredytowych mechanizm indeksacji - są ze sobą ściśle powiązane, a ich rozszczępienie jest zabiegiem sztucznym (zob. m.in. wyroki SN: z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18, OSP 2021, z. 2, poz. 7; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, i z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22).

Jak wskazano w postanowieniu SN z 23 sierpnia 2022 r., I CSK 1669/22, w razie eliminacji klauzul *spreadowych*, zniesiony zostaje nie tylko mechanizm indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - zanika ryzyko kursowe, przez co dochodzi do zmiany charakteru głównego przedmiotu umowy i jej upadku.

W sprawie nie zachodzi także nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę - w granicach zaskarżenia - z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono na podstawie art. 98 § 1, 1¹ i 3 w zw. z art. 99 w zw. z art. 108 § 1 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. przy uwzględnieniu § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 oraz § 20 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Maciej Kowalski

(a.z.)

[SOP]

